

Alan Topčić
Džemo Tufekčić
Edin Cerjaković

RAZVOJ PROIZVODA

Tuzla, 2012. godine

Alan Topčić
Džemo Tufekčić
Edin Cerjaković

RAZVOJ PROIZVODA

I IZDANJE

Tuzla, 2012. godine

RAZVOJ PROIZVODA

<i>Autori:</i>	<i>dr. sc. Alan TOPČIĆ, docent, dipl.inž.maš. dr. sc. Džemo TUFEKČIĆ, redovni profesor, dipl.inž.maš. mr. sc. Edin CERJAKOVIĆ, viši asistent, dipl.inž.maš.</i>
<i>Izdavač:</i>	<i>OFF-SET štamparija Tuzla</i>
<i>Suizdavač:</i>	<i>EURO PROST Gračanica</i>
<i>Urednik:</i>	<i>dr. sc. Alan Topčić, docent, dipl.inž.maš.</i>
<i>Recenzenti:</i>	<i>dr. sc. Milan Jurković, profesor emeritus, dipl.inž.maš. dr. sc. Ivica Veža, redovni profesor, dipl.inž.maš.</i>
<i>Tehnička obrada:</i>	<i>dr. sc. Alan TOPČIĆ, docent, dipl.inž.maš.</i>
<i>Dizajn naslovnice:</i>	<i>dr. sc. Alan TOPČIĆ, docent, dipl.inž.maš.</i>
<i>Tiraž:</i>	<i>1000 primjeraka</i>

Objavljivanje ove knjige i status ovoga djela kao univerzitetske knjige odobrilo je Vijeće Grupacija tehničkih nauka Univerziteta u Tuzli odlukom broj: 10/2-10263-26/11 od 17.11.2011. godine i Senat Univerziteta u Tuzli odlukom broj: 03-11666-7.1/11 od 28.12.2011. godine

-----
CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

658.62(075.8)

TOPČIĆ, Alan

Razvoj proizvoda / Alan Topčić, Džemo Tufekčić,
Edin Cerjaković. - Tuzla : Off-set, 2012. - 366,
XI, XII, II, V, IX str. : ilustr. ; 24 cm

Bibliografija: str. I-XI.

ISBN 978-9958-31-074-4

1. Tufekčić, Džemo 2. Cerjaković, Edin
COBISS.BH-ID 19949830

Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati, skenirati niti na bilo koji način reproducirati ili distribuirati bez pisane saglasnosti vlasnika copyright.

Copyright © Alan TOPČIĆ

PREGOVOR

Kvalitetan, jeftin, pouzdan, siguran, poželjan, jednom riječju, tržišno kompetitivan proizvod predstavlja temelj razvoja i opstanka svake kompanije. Samo neznatan broj kompanija koje posluju i lansiraju svoje proizvode na globalnom tržištu ima privilegije da njihovi proizvodi nisu podložni značajnijim promjenama (strukturnim, kvalitativnim, funkcionalnim, ...) tokom vremena, dok je velika većina kompanija osuđena na svakodnevnu borbu i prilagođavanje-razvijanje svojih proizvoda u skladu sa sve zahtjevnijim tržištem.

U cilju postizanja, održanja ili unaprijeđenja postojećih pozicija kompanija u odnosu na konkurencije, kompanije su prisiljene stalnim angažmanom sistematski unaprjeđivati postojeće ili razvijati nove proizvode vodeći računa o iznalaženju kompromisa između tri bitna aspekta: cijena-kvaliteta-vrijeme, uz osiguravanje preduslova za postizanje određenog nivoa prilagodljivosti, odnosno, spremnosti na brzo reagiranje naspram zahtjeva tržišta. Navedene zahtjeve dodatno opterećuju činjenice da proizvodi svakim danom postaju sve kompleksniji, individualno prilagođeniji korisniku, inkorporiraju sve više novih materijala i tehnologija, itd.

Brz razvoj novog, odnosno, usavršavanje postojećeg proizvoda i njegovo lansiranje na tržište postaju od presudnog značaja za tržišni uspjeh i predstavlja najpogodniji način programiranja ubrzanog rasta i razvoja kompanije. Proces razvoja proizvoda moguće je okarakterizirati kao dominantno timsku aktivnost u kojoj se na sistemski, postepeni, kumulativni, iterativni način kroz niz faza i međukoraka osigurava kreiranje kompetitivnog rješenja proizvoda, a kao takav zahtijeva ulaganje značajnih finansijskih sredstava bez garancije o uspješnom ishodu cjelokupnog procesa. Stoga, poznavanje svih segmenata, specifičnosti, brojnih metoda i pristupa u procesu razvoja proizvoda predstavlja preduslov za uspješno objavljivanje spomenute aktivnosti i koliko toliko povećava izgleda za uspješnu realizaciju procesa razvoja proizvoda.

Usprkos evidentnom značaju koji proces razvoja proizvoda ima na kompetitivnost kompanija, na našem govornom području veoma su oskudni literaturni izvori koji na sistemski način tretiraju navedenu problematiku. Uočeni nedostatak literature iz ove oblasti autori su iskoristili da na jednom mjestu, na sveobuhvatan način sistematiziraju dosadašnja parcijalna saznanja koja tretiraju problematiku procesa razvoja proizvoda, te dajući svoj osvrt na istu, približe čitaocu teorijske osnove, hronologiju aktivnosti, procesa, metode, alate i pristupe koji osiguravaju transformaciju imaginacije/ideje u realan tržišno konkurentan novi proizvod, pri čemu se usvojena saznanja također mogu iskoristiti i pri redizajniranju i unaprijeđenju postojećih proizvoda u cilju očuvanja/podizanja njihove konkurentnosti na tržištu.

Sadržaj udžbenika prvenstveno je namijenjen studentima tehničkih fakulteta prvog i drugog ciklusa studija, projektantima, istraživačima, uposlenicima razvojnih centara, ali i svim drugim pojedincima tehničke struke koji se u svojoj svakodnevnoj praksi susreću sa kompleksnim pitanjima iz oblasti razvoja proizvoda, prvenstveno fizički opipljivih proizvoda – roba. Osim toga, udžbenik svojim sadržajem može poslužiti i studentima ekonomskih fakulteta u cilju potpunijeg sagledavanja kompleksnog procesa razvoja proizvoda i opšteg razumijevanja tehničkih detalja vezanih za navedeni proces, a sve u cilju njegovog uspješnijeg upravljanja i rukovođenja.

Ovu priliku autori koriste da izraze svoju duboku zahvalnost i poštovanje recenzentima dr.sc. Milanu Jurkoviću, profesoru emeritusu (*Tehnički fakultet Univerziteta u Bihaću*) i dr.sc. Ivici Veži, red. prof. (*Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Splitu*), na uloženom trudu, korisnim savjetima i prijedlozima koji su zasigurno doprinijeli poboljšanju kvaliteta udžbenika u cijelosti.

Cijeneći da se rezultat svake aktivnosti može unaprijediti, biti bolji i kvalitetniji, autori udžbenika će sa zahvalnošću prihvatiti sve korisne primjedbe, prijedloge i sugestije kako bi se kvaliteta narednog izdanja podigla na viši nivo i što više je približila potencijalnim čitaocima.

A u t o r i

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POJAM PROIZVODA	5
2.1. Ideja kao proizvod	6
2.2. Usluga kao proizvod	6
2.3. Fizički opipljiv proizvod – roba	9
2.3.1. Obilježja fizički opipljivih proizvoda – roba	10
2.3.2. Klasifikacija fizički opipljivih proizvoda – roba	17
2.4. Nivoi proizvoda	20
2.5. Optimalni proizvod	22
2.6. Proizvodni program	23
2.6.1. Utjecaj strukture proizvodnog programa na količinu proizvoda	29
2.6.2. Utjecaj vremena na promjene količina proizvoda sadržanih u strukturi proizvodnog programa	31
2.6.3. Definisiranje proizvodnog programa	33
2.6.4. Analiza proizvodnog programa	34
2.6.4.1. Analiza proizvodnog programa sa stanovišta stepena obuhvatnosti izrade	35
2.6.4.2. Analiza vrijednosti proizvodnog programa	36
2.6.4.3. Analiza tehnološkičnosti	37
2.6.5. Širenje i sužavanje proizvodnog programa	41
2.6.6. Optimizacija proizvodnog programa	42
2.6.7. Inoviranje proizvodnog programa	43
2.6.8. Izlazne informacije procesa razmatranja proizvodnog programa	43
2.7. Proizvod u funkciji vremena	43
3. ŽIVOTNI VIJEK PROIZVODA	46
3.1. Obim proizvodnje i životni vijek proizvoda	50
3.1.1. Utjecaj stila na obim proizvodnje proizvoda	51

3.1.2. Utjecaj mode na obim proizvodnje proizvoda	52
3.1.3. Utjecaj hira na obim proizvodnje proizvoda	54
3.2. Produženje životnog vijeka proizvoda	54
3.2.1. Neiskorištene tehnološke promjene	56
3.2.2. Kozmetičke promjene	58
3.2.3. Modifikacija imena, promjena cijene, pakovanja	58
3.2.4. Diferencijacija proizvoda	59
3.2.5. Ponovno lansiranje proizvoda	60
3.3. Povlačenje proizvoda s tržišta i prelazak na novi proizvod	60
3.4. Uloga naučno-istraživačkog rada tokom životnog vijeka proizvoda	64
4. PROCES RAZVOJA PROIZVODA	68
4.1. Podsticaji za razvoj proizvoda	76
4.2. Faze razvoja proizvoda	81
4.2.1. Stvaranje ideje o proizvodu	87
4.2.1.1. Kreativnost u procesu razvoja proizvoda	89
4.2.2. Planiranje proizvoda	90
4.2.2.1. Period inkubacije	91
4.2.2.2. Analiza trenutne situacije	92
4.2.2.3. Formuliranje strategija pretraživanja	94
4.2.2.4. Kreiranje ideja za novi proizvod	97
Konvencionalne metode	101
Intuitivne metode	102
Brainstorming metoda	104
Obrnuta Brainstorming metoda	106
Metoda 635	106
Brainwritingpool metoda	106
Delfi metoda	107
Synectics metoda	109
Kombiniranje metoda	110
Diskurzivne metode	111

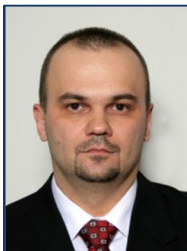
Sistemska studija fizikalnih procesa	111
Sistemsko pretraživanje uz pomoć klasifikacionih šema	116
Katalozi rješenja	119
Metode za kombiniranje rješenja	120
Sistemska kombinacija	120
Kombiniranje pomoću matematičkih metoda	124
4.2.2.5. Izbor i evaluacija ideje za novi proizvod	125
4.2.2.6. Definisane ideje o proizvodu	132
4.2.3. Dizajn (oblikovanje) proizvoda	132
4.2.3.1. Industrijski dizajn	136
4.2.3.2. Inženjerski dizajn	141
Oblikovanje konceptualnog rješenja proizvoda	142
Identificiranje suštinskog problema	144
Uspostavljanje funkcionalne strukture	147
Definisane radne strukture	149
Oblikovanje konceptualnog rješenja	150
Oblikovanje radnog rješenja proizvoda	158
Dizajn sa aspekta ... (eng. Design for X - DfX)	168
Dizajn i montaža	170
Dizajn i proizvodnja	173
Dizajn i funkcija	175
Dizajn i održavanje	176
Dizajn i servis/podrška	178
Dizajn i recikliranje	179
Dizajn i sigurnost	182
Dizajn i pakovanje	185
Dizajn i transport	185
Dizajn i troškovi	185
Istovremeno inženjerstvo	187
Reverzibilno inženjerstvo	190

4.2.4. Izrada prototipa	196
4.2.4.1. Virtualni prototip	202
4.2.4.2. Fizički prototip	207
4.2.4.3. Brza izrada prototipova -RP	209
Princip rada RP sistema	212
Prednosti i nedostaci RP sistema	223
Pravila za izbor RP sistema	225
Trodimenzionalno printanje – 3DP	227
Selektivno lasersko sinterovanje - SLS	232
Stereolitografija - SLA	238
Nanošenje materijala topljenjem – FDM	241
Laminatna proizvodnja objekata - LOM	243
4.2.4.4. Brza izrada prototipova i reverzibilni inženjering	245
4.2.5. Testiranje proizvoda	247
4.2.6. Oblikovanje konačnog proizvoda	262
4.2.6.1. Izlazne informacije procesa razvoja proizvoda	264
<u>5. ULOGA KORISNIKA/KUPACA U PROCESU RAZVOJA PROIZVODA</u>	284
5.1. Definisanje specifikacije proizvoda – kuća kvaliteta	285
5.2. Uspostavljanje kompromisa između prepoznatih korisničkih i specificiranih tehničkih zahtjeva	295
<u>6. MJERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA PROIZVODOM</u>	305
6.1. Različiti pristupi mjerenju zadovoljstva korisnika	312
6.1.1. Kano model mjerenja zadovoljstva korisnika	313
6.1.1.1. Postupak primjene Kano modela	316
6.1.1.2. Primjer primjene Kano modela	319
6.1.2. Mjerenje zadovoljstva korisnika promjenom ACSI modela	321
6.1.3. Mjerenje zadovoljstva korisnika promjenom ECSI modela	323
<u>7. INTEGRACIJA DOBAVLJAČA U PROCES RAZVOJA PROIZVODA</u>	326
7.1. Japanski keiretsu model	327

7.2. Specifičnosti primjene keiretsu modela na „zapadu“	329
7.3. Dobavljači i proces razvoja proizvoda	330
7.3.1. Modularna integracija dobavljača	331
7.3.2. Sistemska integracija dobavljača	333
7.3.3. Oblici integracija dobavljača u funkciji složenosti proizvoda	335
8. KVANTIFICIRANJE DOSTIGNUĆA U PROCESU RAZVOJA PROIZVODA	338
8.1. Izvedba mjerenja dostignuća u procesu razvoja proizvoda	339
8.2. Karakteristike procesa mjerenja dostignuća u procesu razvoja proizvoda	342
9. ORGANIZACIONI ASPEKTI I UPRAVLJANJE PROCESOM RAZVOJA PROIZVODA	347
9.1. Organizacija procesa razvoja proizvoda	348
9.1.1. Formalna organizaciona struktura procesa razvoja proizvoda	349
9.1.2. Neformalna organizaciona struktura procesa razvoja proizvoda	356
9.1.3. Sociološki aspekti timske organizacije aktivnosti procesa razvoja proizvoda	360
9.2. Upravljanje procesom razvoja proizvoda	361
9.3. Razvojni tim i voditelj razvojnog tima	363

**NAMJERNO UKLONJEN
TEKST**

Dr.sc. Alan TOPČIĆ, docent

Rođen 25. oktobra 1973. godine u Gradačcu, općina Gradačac, Bosna i Hercegovina. Završio Fakultet elektrotehnike i mašinstva u Tuzli (1999.), magistrirao na Mašinskom fakultetu u Tuzli (2003.) gdje i doktorira (2007.) Nakon završetka studija zapošljava se u firmi „Remontmontaža“ dd Tuzla, a 2001. godine prelazi na Mašinski fakultet Univerziteta u Tuzli na radno mjesto asistenta. Autor je brojnih naučnih i stručnih radova objavljenih u zemlji i inostranstvu, učesnik u realizaciji većeg broja naučno-istraživačkih projekata, a osim angažmana na izvođenju nastave na matičnom fakultetu povremeno je angažiran i na izvođenju nastave na drugim mašinskim fakultetima u Bosni i Hercegovini.

Dr.sc. Džemo TUFEKČIĆ, redovni profesor

Rođen 18. juna 1949. godine u Bikodžama, opština Lukavac, Bosna i Hercegovina. Završio Mašinski fakultet u Banja Luci (1972.÷1976.), magistrirao na Fakultetu strojarstva i brodogradnje u Zagrebu (1982.), doktorirao na Mašinskom fakultetu u Banja Luci (1988.). Od 1968. do 1978. godine radi u mataloprerađivačkoj industriji, a od 1977. godine angažovan na Univerzitetu u Tuzli. Kao autor i koautor sudjelovao je u izradi 14 udžbenika, mnoštva stručnih i naučnih radova, voditelj i učesnik je u izradi 9 naučno-istraživačkih, te oko 60 stručnih projekata. Mentor je 22 magistarska rada i 16 doktorskih disertacija. Član je niza naučnih asocijacija, izdavačkih i organizacionih odbora, te dobitnik brojnih priznanja u zemlji i inozemstvu. U periodu od 2006. do 2010 je obavljao funkciju Retora Univerziteta u Tuzli.

Mr.sc. Edin CERJAKOVIĆ, viši asistent

Rođen 07. novembra 1979. godine u Bijeljini, opština Bijeljina, Bosna i Hercegovina. Diplomirao na Mašinskom fakultetu u Tuzli (2004.), magistrirao na Mašinskom fakultetu u Tuzli (2008). Od 2004. godine zaposlen na Mašinskom fakultetu u Tuzli na radno mjesto asistenta, a od 2009. godine na radno mjesto višeg asistenta. Autor i koautor je na 11 naučno-istraživačkih radova, saradnik na 8 naučno-istraživačka projekata, te je apsolvirao 2 specijalizacijska usavršavanja iz oblasti mašinstva.

ISBN 978-9958-31-074-4